

Wat voorafging

Tovenaarsglas is het vierde deel van een langer verhaal dat geïnspireerd is door Robert Brownings verhalend dichtwerk ‘Childe Roland to the Dark Tower Came’.

In het eerste deel, *De scherpschutter*, wordt verteld hoe Roland van Gilead de man in het zwart achtervolgt en ten slotte te pakken krijgt – Walter, die zich voordeed als vriend van Rolands vader maar in werkelijkheid in dienst stond van Marten, een grote tovenaars. Roland wil de half-menselijke Walter te pakken krijgen. Toch is dat niet zijn doel, maar een middel om een doel te bereiken: Roland wil de Donkere Toren bereiken. Hij hoopt dat hij daar de geleidelijke vernietiging van Midden-Wereld tot staan kan brengen en misschien zelfs terug kan draaien.

Roland is een soort ridder, de laatste van zijn soort, en de Toren is zijn obsessie, zijn enige bestaansreden als we hem voor het eerst ontmoeten. We horen over een vroege mannelijkheidsproef die hem is opgedrongen door Marten, die Rolands moeder heeft verleid. Marten verwacht dat Roland niet door de proef zal komen en ‘naar het westen’ zal worden gestuurd en de revolvers van zijn vader nooit zal krijgen. Maar Roland doorkruist Martens plannen door de proef met succes af te leggen – vooral door zijn slimme wapenkeuze.

We ontdekken dat de wereld van de scherpschutter op een fundamentele maar verschrikkelijke manier met de onze verbonden is. Die band komt voor het eerst aan het licht als Roland op een halteplaats in de woestijn Jake ontmoet, een jongen uit het New York van 1977. Er zijn deuren tussen Rolands wereld en die van ons. Een daarvan is de dood, en zo komt Jake voor het eerst in Midden-Wereld: in 43rd Street wordt hij van de stoep geduwd en door een auto overreden. De duwer was een zekere Jack Mort – maar wat zich in Morts hoofd

verborg en bij die specifieke gelegenheid zijn moordende handen leidde, was Rolands oude vijand Walter.

Voordat Jake en Roland bij Walter komen, sterft Jake opnieuw – ditmaal omdat de scherpschutter, geconfronteerd met de gruwelijke keuze tussen deze symbolische zoon en de Donkere Toren, voor de Toren kiest. Jakes laatste woorden, voordat hij in de afgrond stort, zijn: ‘Ga dan – er zijn andere werelden dan deze.’

De uiteindelijke confrontatie tussen Roland en Walter vindt plaats bij de Westelijke Zee. In een gesprek dat een hele nacht duurt voorspelt de man in het zwart Roland de toekomst met behulp van een vreemd pak tarotkaarten. Vooral drie kaarten – De Gevangene, De Vrouwe der Schaduwen, en De Dood (‘maar niet voor jou, scherpschutter’) – worden onder Rolands aandacht gebracht.

Het tweede deel, *Het teken van drie*, begint aan de rand van de Westelijke Zee, kort nadat Roland na zijn confrontatie met zijn oude vijand wakker is geworden. Walter blijkt allang dood te zijn en is niet meer dan een hoopje botten. De uitgeputte scherpschutter wordt aangevallen door een horde vleesetende ‘kreeftmonsters’, en voordat hij aan hen kan ontsnappen, wordt hij ernstig verwond: hij raakt twee vingers van zijn rechterhand kwijt. Hij is ook vergiftigd door hun beten, en wanneer hij zijn tocht naar het noorden langs de Westelijke Zee hervat, wordt hij steeds zieker. Misschien is hij zelfs stervende. Op zijn tocht komt hij bij drie deuren die los op het strand staan. Die deuren geven toegang tot onze stad New York, in drie verschillende *wanneer*s. Uit 1987 haalt hij Eddie Dean, een gevangene van de heroïne. Uit 1964 haalt hij Odetta Susannah Holmes, een vrouw die haar onderbenen is kwijtgeraakt toen ze onder een metrotrein kwam – alleen was dat geen ongeluk. Ze is waarlijk een vrouwe der schaduwen, met een kwaadaardige tweede persoonlijkheid die zich verborgen houdt in de sociaal bewuste jonge zwarte vrouw die haar vrienden kennen. Wanneer de scherpschutter haar naar Midden-Wereld heeft gehaald, is die verborgen vrouw, de gewelddadige en geslepen Detta Walker, vastbesloten zowel Roland als Eddie te doden. In de tijd tussen die twee, opnieuw in 1977, komt Roland in de helse geest van Jack Mort, die Odetta/Detta niet één maar twee keer kwaad heeft gedaan. ‘De Dood,’ had de man in het zwart tegen Roland gezegd, ‘maar niet voor jou, scherpschutter.’ Mort is niet de derde die door Walter is voorspeld; Roland voorkomt dat Jake Chambers door Mort wordt vermoord en kort daarna sterft Mort onder de wielen van dezelfde trein die in 1959 Odetta’s benen had verbrijzeld. Het lukt Roland dus niet deze psychoot naar Midden-Wereld te halen – maar, denkt hij, ze zaten heus niet om zo’n type verlegen.

Toch moet er een prijs worden betaald voor het dwarsbomen van een voorspelde toekomst; dat moet toch altijd? *Ka, worm*, zou Rolands oude leermeester Cort hebben gezegd: *Zo is het grote wiel, dat altijd draait. Zorg dat je niet voor het wiel staat als het draait, want dan word je verpletterd en is het gedaan met je stompzinnige herse-
nen en je nutteloze zakken darmen en water.*

Roland denkt dat hij met Eddie en Odetta misschien al drie personen heeft getrokken, omdat Odetta een dubbele persoonlijkheid heeft, maar wanneer Odetta en Detta opgaan in Susannah (grotendeels dankzij Eddie Deans liefde en moed), weet de scherpschutter dat het niet zo is. Hij weet nog iets anders: hij wordt gekweld door gedachten aan Jake, de jongen die stervend over andere werelden sprak. De scherpschutter begint er trouwens ook aan te twijfelen of er wel een jongen is geweest. Door te voorkomen dat Jake door Jack Mort voor de metrotrein werd geduwd die hem had moeten doden, heeft Roland een tijdsparadox gecreëerd die hem niet met rust laat en die ook Jake Chambers in onze wereld danig parten speelt.

Het verloren rijk, het derde deel van de serie, begint met deze paradox. Nadat ze een gigantische beer hebben gedood die of Mir wordt genoemd (door het Oude Volk, dat uit angst voor de beer is weggetrokken), of Shardik (door de Grote Ouden, die hem hebben gebouwd – want de beer blijkt een robot te zijn), volgen Roland, Eddie en Susannah het spoor van het beest terug en ontdekken ze het Pad van de Straal. Er zijn zes van die stralen. Ze verbinden de twaalf poorten die de randen van Midden-Wereld aangeven. De scherpschutter gelooft dat hij en zijn vrienden op het punt waar alle stralen elkaar kruisen – in het midden van Rolands wereld, misschien ook het midden van alle werelden – eindelijk de Donkere Toren zullen vinden. Inmiddels zijn Eddie en Susannah geen gevangenen in Rolands wereld meer. Ze zijn een paar geworden en ze zijn hard op weg om zelf ook scherpschutters te worden. Met volle inzet nemen ze deel aan de queeste. Ze volgen hem enthousiast over het Pad van de Straal.

In een sprekende ring, niet ver van de Poort van de Beer, wordt de tijd hersteld en komt er een eind aan de paradox. De échte derde wordt nu eindelijk getrokken. Jake komt in Midden-Wereld terug na een gevaarlijke rite waarin alle vier – Jake, Eddie, Susannah en Roland – zich het gezicht van hun vader herinneren en het er eervol afbrengen. Niet lang daarna wordt het kwartet een kwintet als Jake vriendschap sluit met een brabbeldas. Brabbelaars, die op een combinatie van das, wasbeer en hond lijken, hebben een beperkt spraakvermogen. Jake noemt zijn nieuwe vriend Oy.

De weg van de pelgrims leidt hen naar Lud, een stedelijke woestijn

waar de gedegenereerde overlevenden van twee oude facties, de Pubo's en de Grijzen, de rudimenten van een oud conflict voortzetten. Voordat ze de stad bereiken, komen ze in een plaatsje dat River Crossing heet, waar nog een paar oude ingezetenen wonen. Ze herkennen Roland als iemand uit de oude tijd, voordat de wereld verder ging, en bewijzen hem en zijn metgezellen alle eer. Later vertellen de oude mensen hun over een monorailtrein die misschien nog vanuit Lud door de woestenij rijdt, over het Pad van de Straal en naar de Donkere Toren.

Dit nieuws maakt Jake bang, maar het verrast hem niet erg. Voordat hij uit New York werd getrokken, verwierf hij twee boeken in een boekwinkel van een man met de intrigerende naam Calvin Tower. Een daarvan is een raadselboek waaruit de antwoorden gescheurd zijn. Het andere, *Charlie de Tjoek-tjoek*, is een kinderboek over een trein. Een grappig verhaaltje, zouden de meesten zeggen, maar niet Jake: er is iets aan Charlie dat helemaal niet grappig is. Iets angstaanjagends. Roland weet nog iets anders: in de Hoge Taal van zijn wereld betekende het woord *char* de dood.

Tante Talitha, de matriarch van het volkje van River Crossing, geeft Roland een zilveren kruis om te dragen, en de reizigers vervolgen hun weg. Voordat ze Lud bereiken, vinden ze een neergestort vliegtuig uit onze wereld – een Duitse jager uit de jaren dertig. In de cockpit zit het gemummificeerde lijk van een reus, bijna zeker de half-mythische vogelvrije David Quick.

Als ze de vervallen brug over de rivier de Send oversteken, scheelt het niet veel of Jake en Oy verongelukken. Terwijl Roland, Eddie en Susannah daardoor worden afgeleid, wordt het gezelschap overvallen door een stervende (en erg gevaarlijke) bandiet die Gasher heet. Hij ontvoert Jake en brengt hem door ondergrondse gangen naar de Tik-Tak Man, de laatste leider van de Grijzen. Tik-Taks echte naam is Andrew Quick. Hij is de achterkleinzoon van de man die om het leven kwam toen hij probeerde een vliegtuig uit een andere wereld aan de grond te zetten.

Terwijl Roland (geholpen door Oy) achter Jake aan gaat, vinden Eddie en Susannah de Kribbe van Lud, waar Blaine de Mono ontwaakt. Blaine is het laatste bovengrondse verlengstuk van het immense computersysteem dat onder de stad Lud ligt, en hij heeft nog maar één interesse: raadsels. Hij belooft de reizigers naar het eindstation van de monorail te brengen als ze een raadsel kunnen oplossen dat hij hun opgeeft. Zo niet, zegt Blaine, dan maken ze nog maar één reis, en wel naar de plaats waar het pad eindigt op de open plek – met andere woorden, naar hun dood. In dat geval zullen ze genoeg ge-

zelschap hebben, want Blaine is van plan een voorraad zenuwgas te laten vrijkomen die iedereen zal doden die nog in Lud over is, of het nu Pubo's, Grijzen of scherpschutters zijn.

Roland redt Jake, en laat de Tik-Tak Man voor dood achter – maar Andrew Quick is niet dood. Halblind, afschuwelijk verwond aan zijn gezicht, wordt hij gered door een man die zich Richard Fannin noemt. Fannin maakt zich echter ook bekend als de Leeftijdloze Vreemdeling, een demon waarvoor Roland door Walter gewaarschuwd is.

Roland en Jake worden in de Kribbe van Lud met Eddie en Susannah herenigd, en het lukt Susannah – met een beetje hulp van 'dat kreng' Detta Walker – Blaines raadsel op te lossen. Ze krijgen toegang tot de mono en kunnen niet anders dan de angstige waarschuwingen van Blaines heldere maar dodelijk zwakke ondergeest (Eddie noemt die stem Kleine Blaine) in de wind slaan, om vervolgens te ontdekken dat Blaine van plan is zelfmoord te plegen met hen aan boord. Het feit dat de echte geest die de mono bestuurt zich in computers bevindt die steeds verder achter hen wegvallen, onder een stad die als een slachthuis is geworden, zal geen enkel verschil maken wanneer de roze kogel ergens van de rail afspringt, met een snelheid van bijna dertienhonderd kilometer per uur.

Er is maar één ding dat hen kan redden: Blaines voorliefde voor raadsels. Roland van Gilead doet een wanhopig voorstel. Het is met die afspraak dat *Het verloren rijk* eindigt, en het is met die afspraak dat *Tovenaarsglas* begint.

ROMEO: Geliefde, ik zweer u bij de heilige maan,
die aller bomen toppen daar verzilvert,-

JULIA: O zweer niet bij de maan; ze is ongestadig,
En eeuwig wisselt ze in haar schijf; uw liefde
Mocht onbestendig blijken, zoals zij.

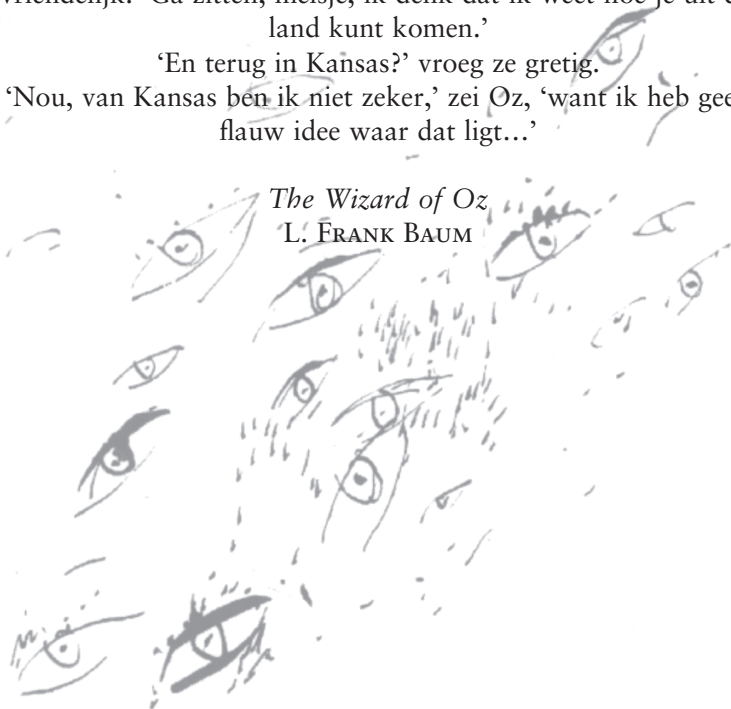
ROMEO: En waarbij zweer ik dan?

JULIA: Zweer ganselijk niet,
Of, zo ge wilt, zweer bij uzelf; gij zijt
De god die ik vereer, en ik geloof u.

Romeo en Julia
WILLIAM SHAKESPEARE

Op de vierde dag werd Dorothy tot haar vreugde door Oz
ontboden, en toen ze de troonkamer betrad, begroette hij haar
vriendelijk. 'Ga zitten, meisje, ik denk dat ik weet hoe je uit dit
land kunt komen.'

'En terug in Kansas?' vroeg ze gretig.
'Nou, van Kansas ben ik niet zeker,' zei Oz, 'want ik heb geen
flauw idee waar dat ligt...'

The Wizard of Oz
L. FRANK BAUM

Te zien wat ooit geluk mij gaf, al is 't slechts ene keer,
En dan mijn rol te spelen, althans daarnaar te streven
Eerst denken, dan pas vechten – zoals soldaten leven:
Want dat maakt alles goed: één teugje van weleer!

Childe Roland to the Dark Tower Came

ROBERT BROWNING

PROLOOG

Blaine

‘GEEF ME EEN RAADSEL OP,’ stelde Blaine voor.

‘Krijg de pest,’ zei Roland. Hij verhief zijn stem niet.

‘WÁT ZEG JE DAAR?’ Met die verbaasde uitroep kwam de stem van Grote Blaine heel dicht in de buurt van de stem van zijn onvermoe-de tweelingbroertje.

‘Ik zei, krijg de pest,’ zei Roland kalm, ‘maar als je dat niet snapt, Blaine, zal ik duidelijker zijn. Nee. Het antwoord is nee.’

Er kwam een heel lange tijd geen antwoord van Blaine, en toen hij uiteindelijk reageerde, was het niet met woorden. In plaats daarvan begonnen de wanden, de vloer en het plafond hun kleur en dichtheid weer te verliezen. In een tijdsbestek van tien seconden was het Baronie-rijtuig weer opgehouden te bestaan. Ze vlogen nu door de bergketen die ze aan de horizon hadden gezien. IJzergrijze pieken stormden met suïcidale snelheid op hen af, maakten vervolgens plaats voor steriele valleien waar reusachtige kevers rondkropen, als zeeschildpadden op het droge. Roland zag een beest dat eruitzag als een enorme slang plotseling uit de opening van een grot schieten. Het greep een van de kevers en sleurde hem terug in zijn hol. Roland had nog nooit van zijn leven zulke dieren of zo’n landschap gezien, en het gaf hem een gevoel alsof zijn huid van zijn vlees wilde kruipen. Blaine zou hen net zo goed naar een andere planeet gebracht kunnen hebben.

‘MISSCHIE N ZOU IK ONS HIER MOETEN LATEN ONTSPOREN,’ zei Blaine. Zijn stem klonk peinzend, maar onder de oppervlakte hoorde Roland een intense, pulserende woede.

‘Misschien moet je dat maar doen,’ zei de scherpshutter onverschillig.

Eddies gezicht ging waanzinnig tekeer. Hij vormde met zijn lippen de woorden: *Waar ben je mee BEZIG?* Roland negeerde hem. Hij had

zijn handen vol aan Blaine, en hij wist heel goed waar hij mee bezig was.

‘JE BENT ONBELEEFD EN ARROGANT,’ zei Blaine. ‘DAT MOGEN JOU INTERESSANTE KARAKTERTREKKEN LIJKEN, MAAR DAT ZIJN ZE WAT MIJ BETREFT NIET.’

‘O, ik kan nog veel onbeleefder zijn.’

Roland van Gilead deed zijn handen van elkaar en kwam traag over-eind. Het leek of hij nergens op stond, de benen uit elkaar, zijn rechterhand op zijn heup en zijn linkerhand op de sandelhouten kolf van zijn revolver. Hij stond zoals hij zo vaak ergens had gestaan, in de stoffige straten van een honderdtal vergeten stadjes, in een twintigtal arena’s in rotsachtige ravijnen, in talloze donkere saloons met hun geuren van bitter bier en verschaalde, gebakken maaltijden. Het was gewoon het zoveelste duel in de zoveelste lege straat. Dat was het en het was genoeg. Het was *khuf*, *ka* en *ka-tet*. Dat het duel altijd weer kwam was het centrale gegeven van zijn leven, de spil waar zijn *ka* om draaide. Dat het gevecht deze keer met woorden zou worden gestreden en niet met kogels, maakte geen verschil; het zou evengoed een strijd op leven en dood worden. De stank van moord die in de lucht hing was net zo scherp en onmiskenbaar als de stank van een opengebarsten kadaver in een moeras. Toen daalde, zoals altijd, de gevechtswuede over hem neer... en weer was hij niet langer zichzelf.

‘Ik kan je een onzinnige, leeghoofdige, zotte, arrogante machine noemen. Ik kan je een stom, onwijs schepsel noemen, wiens stem niet meer is dan het geluid van de winterwind in een holle boom.’

‘HOU OP.’

Roland ging op dezelfde kalme toon verder en negeerde Blaine volledig. ‘Jij bent wat Eddie een “technisch oefje” noemt. Als je meer was, zou ik misschien nog onbeleefder zijn.’

‘IK BEN HEEL WAT MEER DAN ALLEEN MAAR...’

‘Ik kan je bijvoorbeeld geen smerige rukker noemen, want je hebt geen pik en ook geen handen. Ik kan niet zeggen dat je walgelijker bent dan de walgelijkste bedelaar die ooit in de goten van de ellendigste straat in de schepping rondkroop, want zelfs zo’n schepsel is beter dan jij – je hebt geen knieën om op te kruipen, en zelfs als je die had, zou je je er niet op laten vallen, want je hebt geen besef van zo’n menselijke zwakte als genade. Ik kan niet zeggen dat je je moeder naait, want je hebt er geen gehad.’

Roland zweeg even om adem te halen. Zijn drie metgezellen hielden de hunne in. Overal om hen heen hing, verstikkend, Blaine de Mono’s verbijsterde zwijgen.

‘Maar ik kan je wél een trouweloos sujet noemen, dat zijn enige kameraad zelfmoord liet plegen, een lafaard die het heerlijk vond dwazen te kwellen en onschuldigen af te slachten, een verdoemde en blèrende, mechanische kwelgeest die...’

‘IK BEVEEL JE OP TE HOUDEN, ANDERS DOOD IK JULLIE ALLEMAAL HIER TER PLEKKE!’

In Rolands ogen laaide zo’n woest blauw vuur op dat Eddie van hem terugdeinsde. Vaag hoorde hij Jake en Susannah naar adem snakken. *‘Dood als je wilt, maar beveel me niets!’* bulderde de scherpschutter. *‘Je bent de gezichten vergeten van degenen die je hebben gemaakt! Dood ons nu, of hou je mond en luister naar mij, Roland van Gilead, zoon van Steven, scherpschutter en heer van de oude landen! Ik heb niet al die kilometers afgelegd en al die jaren gereisd om naar jouw kinderachtige gezwets te luisteren! Begrijp je dat? Nu luister je naar MIJ!’*

Er volgde een ogenblik van geschokte stilte. Niemand haalde adem. Roland keek streng naar voren, zijn hoofd geheven, zijn hand op de kolf van zijn revolver.

Susannah Dean bracht een hand naar haar mond en voelde even aan de flauwe glimlach daar, zoals een vrouw aan een vreemd, nieuw kledingstuk – een hoed, misschien – zou kunnen voelen om zich ervan te overtuigen dat het nog recht zit. Ze was bang dat dit het eind van haar leven betekende, maar het gevoel dat op dat moment haar hart beheerste was niet angst maar trots. Ze keek even naar links en zag Eddie met een verbaasde grijns naar Roland kijken. De uitdrukking op Jakes gezicht was nog eenvoudiger: pure aanbidding.

‘Laat het hem maar horen!’ fluisterde Jake. ‘Peper het hem maar in! Goed zo!’

‘Je kunt maar beter naar hem luisteren,’ beaamde Eddie. ‘Het kan hem echt allemaal geen reet schelen, Blaine. Ze noemden hem niet voor niets De Dolle Hond van Gilead.’

Na een zeer langgerekt moment van stilte vroeg Blaine: ‘NOEMDEN ZE JE ZO, ROLAND, ZOON VAN STEVEN?’

‘Dat zou kunnen,’ antwoordde Roland, die kalm in het niets boven de steriele uitlopers van het gebergte stond.

‘WAT HEB IK AAN JULLIE ALS JULLIE ME GEEN RAADSELS WILLEN OPGEVEN?’ vroeg Blaine. Nu klonk hij als een mopperig, pruilend kind dat te lang heeft mogen opblijven.

‘Dat heb ik niet gezegd,’ zei Roland.

‘O NEE?’ Blaine klonk verwonderd. ‘IK BEGRIJP HET NIET, TOCH WIJST DE ANALYSE VAN DE STEMADFRIJF OP EEN RATIONELE CONVERSATIE. LEG ALSJEBLIEFT UIT.’

‘Je zei dat je ze metéén wilde,’ zei de scherpschutter. ‘Dát heb ik geweigerd. Je gretigheid heeft je onbetamelijk gemaakt.’

‘IK BEGRIJP HET NIET.’

‘Het heeft je onbeleefd gemaakt. Begrijp je dát?’

Er volgde een lang, peinzend zwijgen. Eeuwen waren voorbijgegaan sinds de computer voor het laatst met een andere menselijke houding dan onwetendheid, verwaarlozing en bijgelovige onderdanigheid te maken had gehad. In geen eeuwigheid had hij zoiets als simpele menselijke moed meegemaakt. Ten slotte zei hij: ‘ALS WAT IK HEB GEZEGD JE ALS ONBELEEFD HEEFT GETROFFEN, DAN BIED IK MIJN VERONTSCHULDIGINGEN AAN.’

‘Aanvaard, Blaine. Maar er is een groter probleem.’

‘LEG UIT.’

‘Sluit het rijtuig weer, dan zal ik dat doen.’ Roland ging zitten alsof verdere discussie – en het idee van een onmiddellijke dood – nu ondenkbaar was.

Blaine deed wat hem was gevraagd. De wanden vulden zich met kleur en het nachtmerrieachtige landschap onder hen werd weer aan het oog onttrokken. De punt op de routekaart knipperde nu dicht bij de stip die Candleton aangaf.

‘Goed,’ zei Roland. ‘Onbeleefdheid is te vergeven, Blaine, dat is me in mijn jeugd geleerd. Maar men heeft mij ook geleerd dat domheid onvergeeflijk is.’

‘WAARIN BEN IK DOM GEWEEST, ROLAND VAN GILEAD?’ Blaines stem was zacht en onheilspellend. Susannah dacht ineens aan een kat die ineengedoken voor een muizenhol zat, met heen en weer zwiepende staart en fonkelende groene ogen.

‘Wij hebben iets wat jij wilt hebben,’ zei Roland, ‘maar de enige beloning die je biedt als we het je geven is de dood. Dat is héél dom.’ Er volgde een heel lange stilte waarin Blaine over Rolands woorden nadacht. Toen zei hij: ‘WAT JE ZEGT, IS WAAR, ROLAND VAN GILEAD, MAAR DE KWALITEIT VAN JULLIE RAADSELS IS NIET BEWEZEN. IK GA JULLIE NIET JE LEVEN SCHENKEN VOOR SLECHTE RAADSELS.’

Roland knikte. ‘Dat begrijp ik, Blaine. Luister nu en luister goed. Ik heb dit gedeeltelijk al aan mijn vrienden verteld. Toen ik nog een kleine jongen was in de Baronie Gilead, waren er ieder jaar zeven feestdagen: Winter, Open Aarde, Zaaïen, Midzomer, Gewas, Oogst en Jaareinde. Het raadseltoernooi was een belangrijk onderdeel van iedere feestdag, maar het was het belangrijkste evenement van het Feest van de Open Aarde en dat van het Gewas, want de raadsels die werden opgegeven werden geacht een goede of slechte oogst te voorstellen.’

‘DAT IS BIJGELOOF ZONDER OOK MAAR ENIGE FEITELIJKE GROND,’ zei Blaine. ‘IK VIND DAT ERGERLIJK EN VERONTRUSTEND.’

‘Natuurlijk is het bijgeloof,’ erkende Roland, ‘maar het zou je wel eens kunnen verbazen hoe goed de raadsels de oogst voorzagen. Los dit bijvoorbeeld eens voor me op, Blaine: Wat is het verschil tussen een tuinman en een kindermisje?’

‘DAT IS HEEL OUD EN NIET ERG INTERESSANT,’ zei Blaine, maar toch klonk hij blij dat hij wat op te lossen had. ‘DE EEN ZAL JE BOMEN ZAAIEN, DE ANDER ZAL JE ZONEN BAAIEN. EEN RAADSEL GEBASEERD OP FONETISCHE TOEVALLIGHEID. EEN ANDER VAN DIT SOORT, EEN RAADSEL DAT WORDT VERTELD OP HET NIVEAU WAAR OOK DE BARONIE NEW YORK ONDER VALT, GAAT ALS VOLGT: WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN EEN DODE EN EEN TOERIST?’

Jake liet zich horen. ‘Dat weet ik. Een dode staat op wanneer hij verrijst, een toerist blijft zitten wanneer hij v er reist.’

‘JA,’ beaamde Blaine. ‘EEN HEEL DOM RAADSEL. ALLEEN ALS EZELS-BRUGGETJE TE GEBRUIKEN.’

‘Blaine, voor    n keer ben ik het met je eens, ouwe jongen,’ zei Eddie.

‘IK BEN JE OUWE JONGEN NIET, EDDIE VAN NEW YORK.’

‘Allemachtig. Lik m’n reet en ga naar de hemel.’

‘ER IS GEEN HEMEL.’

Daar had Eddie niet van terug.

‘IK ZOU GRAAG MEER HOREN OVER DE RAADSELTOERNOOIEN OP DE FEESTDAGEN IN GILEAD, ROLAND, ZOON VAN STEVEN.’

‘Op het middaguur van Open Aarde en Gewas verzamelden zich altijd tussen de zestien en dertig raadselaars in de Zaal der Grootvaders, die voor de gelegenheid werd opengesteld. Dat waren de enige dagen in het jaar waarop het gewone volk – kooplieden, boeren, veehouders en zo – in de Zaal der Grootvaders mocht komen, en op zo’n dag kwamen ze allemaal toegestroomd.’

De blik van de scherpschutter was afwezig en dromerig; het was de uitdrukking die Jake op zijn gezicht had gezien in dat nevelige andere leven, toen Roland hem had verteld hoe hij en twee van zijn vrienden, Cuthbert en Jamie, ooit eens stiekem naar het balkon van diezelfde Zaal waren gegaan om naar een soort vrijersritueel te kijken. Toen Roland hem over die keer vertelde, waren Roland en Jake aan hun klim over de bergen bezig, vlak achter Walter aan.

Marten zat naast mijn moeder en vader, had Roland gezegd. Zelfs van z o hoog herkende ik ze – en    n keer danste zij met Marten, langzaam en draaiend, en de anderen maakten de vloer voor hen vrij en klapten toen het afgelopen was. Maar de scherpschutters klapten niet...

Jake keek nieuwsgierig naar Roland en vroeg zich opnieuw af waar die vreemde, afstandelijke man vandaan gekomen was... en waarom.

‘Er werd een groot vat in het midden van de zaal gezet,’ ging Roland verder, ‘en iedere raadselaar gooide daar een handvol bastrolletjes in met raadsels erop. Vele waren oud, raadsels die ze van de ouderen hadden – soms zelfs uit boeken – maar er waren ook veel nieuwe... voor de gelegenheid verzonnen. Drie scheidsrechters, een van hen altijd een scherpschutter, beoordeelden deze als ze hardop werden voorgelezen, en ze werden alleen geaccepteerd als de scheidsrechters ze eerlijk vonden.’

‘JA, RAADSELS MOETEN EERLIJK ZIJN,’ beaamde Blaine.

‘En dan vielen ze op de raadsels aan,’ zei de scherpschutter. Een vage glimlach beroerde zijn mondhoeken bij de gedachte aan die tijd, een tijd waarin hij zo oud was geweest als die jongen met zijn blauwe plekken, die tegenover hem zat met een brabbeldas op zijn schoot. ‘Uren achtereen waren ze met hun raadsels bezig. Er werd een rij gevormd door het midden van de Zaal der Grootvaders. Je positie in die rij werd bepaald door het trekken van lootjes, en aangezien het veel beter was om aan het eind van de rij te staan dan aan het begin, hoopte iedereen op een hoog nummer, hoewel de winnaar minstens één raadsel correct moest beantwoorden.’

‘NATUURLIJK.’

‘Iedere man of vrouw – want sommige van de beste raadselaars van Gilead waren vrouwen – ging naar het vat, trok een raadsel, en als het raadsel nog niet beantwoord was wanneer het zand in een drie-minutenglas was weggelopen, moest die deelnemer de rij verlaten.’

‘EN WERD HETZELFDE RAADSEL AAN DE VOLGENDE IN DE RIJ GEVRAAGD?’

‘Ja.’

‘DUS DE VOLGENDE HAD EXTRA TIJD OM NA TE DENKEN.’

‘Ja.’

‘JUIST. DAT KLINT HEEL GAAF.’

Roland fronste zijn wenkbrauwen. ‘Gaaf?’

‘Hij bedoelt dat het leuk klinkt,’ zei Susannah zachtjes.

Roland haalde zijn schouders op. ‘Ja, ik denk dat het voor de toeschouwers wel leuk was, maar de deelnemers namen het heel serieus, en als het toernooi voorbij was en de prijs was uitgereikt, braken er vaak ruzies en vuistgevechten uit.’

‘WAT WAS DAT VOOR PRIJS, ROLAND, ZOON VAN STEVEN?’

‘De grootste gans in de Baronie. En jaar na jaar ging mijn leermeester, Cort, met die eer strijken.’

‘WAS HIJ MAAR HIER,’ zei Blaine eerbiedig. ‘HIJ MOET EEN GROOT RAADSELAAR ZIJN GEWEEST.’

‘Dat was hij inderdaad,’ zei Roland. ‘Ben je klaar voor mijn voorstel, Blaine?’

‘NATUURLIJK. IK ZAL MET GROTE BELANGSTELLING LUISTEREN, ROLAND VAN GILEAD.’

‘Laten de komende uren onze feestdag zijn. Jij zult ons geen raadsels opgeven, want je wilt nieuwe raadsels horen, niet een paar van die miljoenen vertellen die je al moet kennen...’

‘KLOPT.’

‘En we zouden de meeste toch niet kunnen oplossen,’ ging Roland verder. ‘Ik ben ervan overtuigd dat je raadsels kent die zelfs Cort met de mond vol tanden zouden hebben doen staan als ze uit het vat waren getrokken.’ Hij was daar helemaal niet van overtuigd, maar de tijd voor de vuist was geweest. Nu was het moment van de uitgestoken hand aangebroken.

‘NATUURLIJK,’ beaamde Blaine.

‘Ik stel voor dat, in plaats van een gans, ons leven de prijs zal zijn,’ zei Roland. ‘We zullen je tijdens de reis raadsels opgeven, Blaine. Als je, wanneer we in Topeka aankomen, al onze raadsels hebt opgelost, mag je je oorspronkelijke plan uitvoeren en ons van kant maken. Dat is jóúw gans. Maar als wij jóú met de mond vol tanden laten staan, Blaine – als er een raadsel is, hetzij in Jakes boek, hetzij in het hoofd van een van ons, dat je niet kent en niet kunt oplossen – moet je ons naar Topeka brengen en ons laten gaan om onze speurtocht voort te zetten. Dat is ónze gans.’

Stilte.

‘Heb je dat begrepen?’

‘JA.’

‘Ga je akkoord?’

Een lange stilte van Blaine de Mono. Eddie zat star met zijn arm om Susannah heen geslagen en keek naar het plafond van het Baronierijtuig. Susannahs linkerhand ging snel even over haar buik, en ze dacht aan het geheim dat daar misschien groeide. Jake streekte zacht Oys vacht; hij vermeed de bloederige klitten waar de brabbelaar was gestoken. Ze wachtten terwijl Blaine – de echte Blaine, die nu ver achter hen zijn quasi-leven leidde onder een stad waar alle bewoners door zijn hand waren gedood – Rolands voorstel overwoog.

‘JA,’ zei Blaine uiteindelijk. ‘AKKOORD. ALS IK ALLE RAADSELS OPLOS DIE JULLIE ME OPGEVEN, NEEM IK JULLIE MET ME MEE NAAR WAAR HET PAD EINDIGT OP DE OPEN PLEK. ALS EEN VAN JULLIE EEN RAADSEL OPGEEFT DAT IK NIET KAN OPLOSSEN, SPAAR IK JULLIE LEVEN EN

ZET IK JULLIE IN TOPEKA AF, VANWAAR JULLIE DE SPEURTOCHT NAAR DE DONKERE TOREN KUNNEN VOORTZETTEN, ALS JULLIE DAT WILLEN. HEB IK DE VOORWAARDEN EN BEPERKINGEN VAN JE VOORSTEL GOED BEGREPEN, ROLAND, ZOON VAN STEVEN?’

‘Ja.’

‘GOED, ROLAND VAN GILEAD.

GOED, EDDIE VAN NEW YORK.

GOED, SUSANNAH VAN NEW YORK.

GOED, JAKE VAN NEW YORK.

GOED, OY VAN MIDDEN-WERELD.’

Oy keek even op toen hij zijn naam hoorde.

‘JULLIE ZIJN EEN *KA-TET*: ÉÉN GEVORMD DOOR VELEN. OOK IK BEN DAT. WE MOETEN NU VASTSTELLEN WIENS *KA-TET* HET STERKST IS.’

Er volgde een korte stilte die slechts verbroken werd door het regelmatige, harde gedreun van de slo-transturbines, die hen over het verloren rijk droegen, hen verder brachten over het Pad van de Straal, naar Topeka, waar Midden-Wereld eindigde en Eind-Wereld begon.

‘NOU,’ klonk de stem van Blaine. ‘WERP JULLIE NETTEN UIT, ZWERVERS! BESTOOK ME MET JULLIE VRAGEN EN LAAT HET TOERNOOI BEGINNEN.’

DEEL EEN

RAADSELS

HOOFDSTUK EEN

Onder de Demonmaan (I)

I

De stad Candleton was een vergiftigde en kapotgestraalde ruïne, maar niet dood: na alle decennia en eeuwen trilde en stuiptrekte ze nog van een naargeestig leven: voortrollende kevers zo groot als schildpadden, vogels die op kleine misvormde draakjes leken, een stuk of wat robots die als roestvrij stalen zombies de half weggerotte huizen in en uit strompelden, met gillende gewrichten en flikkerende nucleaire ogen.

‘Toon uw pas, makker!’ riep een robot die de afgelopen tweehonderdvierendertig jaar klem had gestaan in een hoek van de hal van het Candleton Travellers’ Hotel. Op zijn roestige, ruitvormige hoofd prijkte een zespuntige ster. Door zijn hoofdgebonk had hij in de loop der jaren kans gezien een ondiepe holte uit te graven in de met staal beklede muur die hem tegenhield, maar dat was dan ook alles.

‘Toon uw pas, makker! Verhoogde stralingsniveaus mogelijk ten zuidoosten van de stad! Toon uw pas, makker! Verhoogde stralingsniveaus mogelijk ten zuidoosten van de stad!’

Over de voeten van de politierobot kroop een opgezwollen ratachtig beest, blind en met het grootste deel van zijn darmen in een zak, als een rottende placenta achter zich aan. De politierobot sloeg er geen acht op, bleef gewoon met zijn stalen hoofd tegen de stalen muur bonken. ‘Toon uw pas, makker! Verhoogde stralingsniveaus mogelijk, getrattet ende godsvloeket, voorzicht geboden!’ Achter de robot, in de hotelbar, lagen de schedels van mannen en vrouwen die hier vlak voor de catastrofe nog een afzakkertje hadden genomen. Ze grijsden alsof ze lachend gestorven waren. Misschien waren sommigen dat ook wel.

Toen Blaine de Mono eroverheen schoot, dwars door de duisternis als een kogel door de loop van een geweer, sprongen er ruiten, kwam er stof omlaag en vielen sommige schedels als oude aardewerken potten uit elkaar. Buiten stootte een kortstondige wervelstorm van radio-actief stof door de straat, en de paal voor het Elegant Beef and Pork Restaurant, zo'n paal om paarden aan vast te zetten, werd als rook meegezogen in de opwaartse vaartwind. De Candleton-fontein op het grote plein splitste zich in tweeën; hij spoot geen water, maar stof, slangen, gemuteerde schorpioenen en een paar van die blindelings voortrollende schildpadkevers.

Toen was het ding dat over de stad was gegierd verdwenen, alsof het er nooit was geweest. Candleton keerde terug tot de schimmelende activiteiten die al tweeëneenhalve eeuw haar surrogaat voor leven waren. En toen kwam nog de supersone klap, een daverende donderslag boven de stad, voor het eerst in zeven jaar. De klap veroorzaakte genoeg vibratie om de kruidenierswinkel achter de fontein te laten instorten. De politierobot probeerde nog een laatste waarschuwing uit te spreken: 'Verhoogde stra...', en gaf toen voorgoed de geest, met zijn gezicht naar de hoek als een kind dat stout is geweest. Twee- of driehonderd wielen voorbij Candleton, nog steeds precies op het Pad van de Straal, begonnen de stralingsniveaus en de concentraties DEP3 in de bodem snel te dalen. De rail van de mono ging weer naar beneden tot hij nog geen drie meter boven de grond hing. Een hinde die er bijna normaal uitzag, kwam bekoorlijk uit het naaldwoud gelopen om te drinken uit een beekje waarvan het water zich voor driekwart had gereinigd.

Helemaal normaal was de hinde niet. Een onvolgroeid vijfde been hing als een tiet in het midden van haar onderbuik en zwabberde botloos heen en weer als ze liep, en vanuit de linkerkant van haar snuit keek een derde oog – niet zozeer blind als wel rudimentair – melkachtig de wereld in. Toch was ze vruchtbaar en verkeerde haar DNA voor een twaalfde-generatiemuut in redelijk goede staat. In de zes jaren die ze oud was had ze drie levende jongen ter wereld gebracht. Twee van die kleintjes waren niet alleen levensvatbaar maar ook normaal geweest – zuiver jongvee, zou tante Talitha uit River Crossing hebben gezegd. Nummer drie, een krijsend monstertje zonder huid, was ogenblikkelijk vermoord door zijn verwekker.

De wereld, of ten minste dit deel ervan, was begonnen zichzelf te helen.

De hinde stak haar snuit in het water, begon te drinken... en keek toen op, haar ogen wijd open, druppels aan haar snuit. In de verte hoorde ze een laag zoemend geluid. Even later kwam daar een licht-

flikkering bij. De schrik vlamde door haar zenuwen, maar ondanks haar snelle reflexen en het feit dat het licht nog vele wielen bij haar vandaan was toen ze het voor het eerst zag, maakte ze geen schijn van kans om te ontkomen. Voordat ze zelfs maar haar spieren in beweging kon brengen, was de vonk in de verte al aangezwollen tot het schroeïende oog van een draak, een licht dat het beekje en de hele open plek met zijn schittering overspoelde. Het licht ging gepaard met het gekmakend gegons van Blaines slo-transmotoren, die op hun volle capaciteit draaiden. Boven de betonnen richel die de rail droeg was een roze waas te zien, met een hanenstaart van stof, stenen, uiteengereten kleine dieren en wervelende bladeren. De hinde werd op slag gedood door de dreun waarmee Blaine voorbijschoot. Hoewel ze te groot was om in het kielzog van de mono te worden meegezogen, werd ze toch een kleine zeventig meter voortgesleept, haar snuit en hoeven druipend van het water. Een groot deel van haar huid (alsmede de rudimentaire vijfde poot) werd van haar lichaam gescheurd en vloog als een weggegooid kledingstuk achter Blaine aan.

Er volgde een korte stilte, dun als nieuwe huid of als het eerste ijs op een vijver met Jaareinde, en toen kwam de supersone klap, als een luidruchtige laatkomer op een bruiloftsfeest. De klap scheurde de stilte uiteen en sloeg een gemuteerde vogel – het kon een raaf zijn geweest – dood uit de lucht. De vogel viel als een steen en plonsde in de beek. In de verte een verdwijnend rood oog: Blaines achterlicht. Hoog in de lucht kwam een vollemaan achter een sluier van wolken vandaan. Die maan hulde de open plek en het beekje in de opzichtige kleuren van sieraden zoals je ze in de etalages van pandjeshuizen ziet. Het licht spiegelde in de drie ogen van de dode hinde. De maan had een gezicht, maar niet een gezicht dat verliefde stelletjes graag in de maan zien. Het leek op de schrale tronie van een schedel, zoals die in het Candleton Travellers' Hotel, een gezicht dat met de grijns van een krankzinnige naar de weinige dingen keek die zich daarbeneden nog moeizaam voortsleepten. In Gilead noemden ze de vollemaan op Jaareinde de Demonmaan, en ze zeiden dat het ongeluk bracht als je er recht naar keek.

Maar nu was het moeilijk om niet naar die maan te kijken. Nu waren er overal demonen.